

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PRVI ODJEL

PREDMET KONOVALOVA protiv RUSIJE

(Zahtjev br. 37873/04)

PRESUDA

STRASBOURG

9. listopada 2014.

KONAČNA

16. veljače 2015.

Ova presuda je postala konačna sukladno članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Konovalova protiv Rusije,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u Vijeću u sastavu:

Isabelle Berro-Lefèvre, *predsjednica*,
Khanlar Hajiyeu,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Erik Møse,
Ksenija Turković,
Dmitry Dedov, *suci*,

i Søren Nielsen, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 16. rujna 2014. godine
donosi sljedeću presudu koja je usvojena ovog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 37873/04) protiv Ruske Federacije koji je ruska državljanka gđa Yevgeniya Alekseyevna Konovalova (podnositeljica zahtjeva) podnijela Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Konvencija) dana 5. kolovoza 2004. godine.

2. Podnositeljicu zahtjeva zastupao je g. A. I. Konovalov, odvjetnik iz Sankt Peterburga. Rusku Vladu (Vlada) zastupao je g. G. Matyushkin, zastupnik Ruske Federacije pri Europskom sudu za ljudska prava.

3. Podnositeljica zahtjeva posebice je tvrdila da je bila prisiljena roditi svoje dijete uz prisustvovanje studenata medicine, predstavlja povredu domaćeg prava i nije u skladu s Konvencijom.

4. Dana 9. ožujka 2009. godine Vlada je obaviještena o zahtjevu.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Podnositeljica zahtjeva rođena je 1980. godine i živi u Sankt Peterburgu.

A. Hospitalizacija podnositeljice zahtjeva i porod njezina djeteta

6. Nakon što su joj počeli trudovi, ujutro 23. travnja 1999. godine vozilo hitne pomoći odvezlo je trudnu podnositeljicu zahtjeva na ginekološki odjel bolnice Vojno-medicinske akademije S. M. Kirov.

7. Nakon prijema uručena joj je knjižica izdana od bolnice, u kojoj se, između ostaloga, nalazila napomena kojom se pacijente upozorava da bi mogli biti dijelom kliničke nastave koja se odvija u bolnici. Napomena je glasila:

„Uvažite činjenicu da je liječenje u našoj bolnici povezano s nastavom za studente porodiljstva i ginekologije. Stoga su svi pacijenti uključeni u nastavni postupak.”

8. Nije jasno u koje joj je točno vrijeme uručena knjižica.

9. U 9:00 sati podnositeljicu zahtjeva pregledala je liječnica koja je utvrdila da je trudna četrdeset tjedana i da je došlo do komplikacija s trudnoćom jer je imala blagi oblik polihidramniona (prevelika količina plodne vode). Liječnica je utvrdila kako su trudovi podnositeljice zahtjeva bili prijevremeni te da ona pati e od iscrpljenosti. S obzirom na te simptome lijekovima je bila podvrgnuta induciranom snu koji je trajao od 10:00 do 12:00 sati.

10. U 14:00 sati liječnica podnositeljice zahtjeva ponovno je utvrdila da su trudovi bili prijevremeni i propisala joj je lijek protiv trudova radi sprječavanja prijevremenog poroda.

11. Između 14:00 i 22:00 sati podnositeljica zahtjeva podvrgnuta je brojnim liječničkim pregledima. Liječnici nisu pronašli drugih patologija osim nepravilnih trudova.

12. Prema tvrdnjama podnositeljice zahtjeva, oko 15:00 sati obavijestili su je da je porod zakazan za sljedeći dan te da će mu prisustvovati studenti medicine.

13. U 22:00 sati podnositeljica zahtjeva lijekovima je bila podvrgnuta induciranom snu. Liječnici su nadzirali njezino stanje tijekom noći.

14. U 8:00 sati sljedeći dan, nakon što se podnositeljicu zahtjeva probudilo, njezini su trudovi postali učestaliji i jači. Liječnici su otkrili tragove mekonija u plodnoj vodi što je ukazivalo na to da postoji opasnost da fetus pati od hipoksije. Podnositeljici zahtjeva propisan je lijek za poboljšanje uteroplacentne hemodinamike (protoka krvi do posteljice).

15. U 9:00 sati liječnici su obavili kardiotokografiju i opisali zdravstveno stanje podnositeljice zahtjeva i fetusa kao zadovoljavajuće. Također su odlučili obaviti vaginalni porod. Prema tvrdnjama podnositeljice zahtjeva, ona se u rađaonici protivila prisutnosti studenata medicine pri porodu.

16. Porod je trajao od 10:00 do 10:35 sati u prisustvu liječnika i studenata medicine koji su očigledno dobili informacije o njezinom zdravstvenom stanju i medicinskom tretmanu. Liječnici su tijekom poroda izveli epiziotomiju (rez). Djetetu je dijagnosticiran blagi oblik asfiksije. U

13:00 sati dijete je prebačeno u poseban odjel za skrb o novorođenčadi i tamo je ostalo do 13. svibnja 1999. godine, kada ju je podnositeljica zahtjeva odnijela kući.

B. Prigovori podnositeljice zahtjeva podneseni bolnici

17. Dana 10. kolovoza 1999. godine podnositeljica zahtjeva podnijela je bolnici pritužbu zatraživši naknadu nematerijalne štete navodno uzrokovane mjerama čiji je cilj bio odgađanje poroda.

18. Uprava bolnice provela je internu istragu. Rezultati su izneseni u izvješću od 14. kolovoza 1999. godine kojim je potvrđeno da je porod bio obavljen u skladu s odgovarajućim standardima te da je podnositeljica po prijemu bila obaviještena o mogućoj nazočnosti trećih osoba tijekom njezina poroda. Mjerodavni dio izvješća glasi kako slijedi:

„... studenti 4. godine medicine bili su prisutni u rađaonici tijekom poroda [podnositeljice zahtjeva] u skladu s njihovim rasporedom za 24. travnja 1999. godine. To nije moglo imati nikakvog negativnog učinka na ishod poroda. Porod je vodila [šefica Odjela za ginekologiju i porodiljstvo]. Po prijemu [podnositeljica zahtjeva] je bila obaviještena o mogućoj prisutnosti trećih osoba tijekom njezina poroda. Opstetičari nisu namjerno odgodili porod. Tretman je proveden u najboljem interesu majke i fetusa u skladu s posebnim okolnostima poroda podnositeljice zahtjeva...”

19. Dana 19. kolovoza 1999. godine bolnica je odbila zahtjev podnositeljice uz navode da nisu počinjene pogreške prilikom vođenja poroda.

C. Građanski postupak protiv bolnice

20. Dana 27. srpnja 2000. godine podnositeljica zahtjeva je tužila bolnicu pred Okružnim sudom Vyborg u Sankt Peterburgu (Okružni sud). Tražila je naknadu nematerijalne štete i javnu ispriku zbog namjernog odgađanja njezina poroda te neodobrenog prisustvovanja trećih osoba tijekom poroda.

21. Dana 4. rujna 2002. godine Okružni sud je odredio vještačenje predmeta zahtjeva podnositeljice. Od vještaka je bilo zatraženo da ispituju je li porod podnositeljice zahtjeva bio namjerno odgođen i je li prisutnost studenata imala utjecaja na njezin porod.

22. U svom izvješću od 27. rujna 2009. godine vještaci su zaključili da:

„[Bolnica] je [podnositeljici zahtjeva] osigurala zdravstvenu skrb bez ikakvih nedostataka koji bi mogli pogoršati zdravlje majke i djeteta. Medicinski tretman bio je odgovarajući i pravovremen. Nakon [prijema] podnositeljice zahtjeva liječnici su je pažljivo pregledali i postavili ispravnu dijagnozu te pripremili odgovarajući plan poroda. Zbog prijevremenih trudova [podnositeljice zahtjeva] i njezina stanja opće iscrpljenosti određivanje inducirano sna lijekovima smatra se odgovarajućom mjerom. Bio je potreban daljnji tretman zbog prijevremenih trudova...”

Porod je stresan za svaku ženu. Prisutnost studenata medicine [iz bolnice], čak i u drugom stadiju poroda kada trudnica potiskuje, nije moglo utjecati na vođenje poroda. Na porod se moglo negativno utjecati samo u njegovu prvom stadiju. Tijekom stadija tiskanja trudnica je obično usredotočena na svoju fizičku aktivnost. Prisutnost trećih osoba nije mogla negativno utjecati na njezin porod. Zdravstvena dokumentacija pokazuje da je bilo nemoguće odgoditi porod u drugom stadiju, odnosno stadiju neizazvanog potiskivanja. Dokumentacija u spisu predmeta [podnositeljice zahtjeva] ne sadrži dokaze koji bi potvrđivali da je porod bio namjerno odgođen kako bi se studentima medicine omogućila studija ovog slučaja.”

23. Dana 25. studenoga 2003. godine Okružni sud je odbio tužbu podnositeljice zahtjeva. Oslanjajući se na prethodno navedeni nalaz vještaka, utvrdio je da je kvaliteta tretmana podnositeljice zahtjeva u bolnici bila odgovarajuća. Nadalje je primijetio da sukladno domaćem pravu, osobito Zakonu o zdravstvenoj skrbi koji je u to vrijeme bio na snazi, nije bila potrebna pisana suglasnost pacijenta za prisustvo studenata medicine. Također je ustvrdio činjenicu da je podnositeljica zahtjeva unaprijed bila obaviještena o uključenosti u nastavni postupak jer joj je bila uručena bolnička knjižnica s izričitim upozorenjem o mogućoj prisutnosti studenata medicine tijekom njezina tretmana. Okružni je sud odbio njezinu tvrdnju da se protivila prisutnosti trećih osoba pri porodu kao neutemeljenu, prihvativši iskaz njezine liječnice da takvog protivljenja nije bilo. Sud taj iskaz liječnice nije provjeravao uzimanjem iskaza drugih svjedoka niti se je u vezi s tim pitanjem pozvao na bilo koji drugi dokaz. Zaključio je da su bolnički liječnici postupili zakonito i da joj nisu nanijeli nikakvu nematerijalnu štetu.

24. Mjerodavni dio presude glasi:

„... Podnositeljica zahtjeva podnijela je tužbu za naknadu nematerijalne štete... Tvrdila je da je porod njezina djeteta bio namjerno odgođen kako bi se omogućio javni zahvat u prisustvu studenata medicine. Izjavila je da joj je demonstracija njezinog poroda koja je bila obavljena bez njezina pristanka nanijela fizičku i psihičku bol i povrijedila njezina prava. Izjavila je da joj tuženik treba isplatiti 300.000,00 rubalja (RUB) na ime naknade nematerijalne štete.

Zastupnici [bolnice] su osporili tužbeni zahtjev. Izjavili su da je [podnositeljica zahtjeva] bila upoznata s nastavnim postupcima u [bolnici] prije nego što je tamo primljena... Nadalje su tvrdili da je [ona] dobila odgovarajući i pravovremeni medicinski tretman ...

[B.], liječnica koja je vodila porod [podnositeljice zahtjeva] je izjavila prilikom davanja iskaza... [pred] sudom da je zdravstvena skrb bila pružena u skladu s očekivanim standardima i bez odgode. Podnositeljica zahtjeva nije imala pritužbi na kvalitetu [pružene joj] zdravstvene skrbi. [B.] je također izjavila da je bilo nemoguće odgoditi porod. Prema njoj studenti su bili prisutni svega nekoliko minuta. Nastavni kurikulum predviđa njihovu obaveznu prisutnost tijekom liječničkih vizita i medicinskog tretmana pacijenata...

Na temelju članka 54. Zakona o zdravstvenoj skrbi učenicima srednjoškolskih i studentima visokoškolskih zdravstvenih ustanova dopušteno je prisustvovanje vođenju medicinskih tretmana u skladu sa zahtjevima njihova kurikuluma i pod nadzorom zdravstvenih djelatnika. Mjerodavna pravila utvrdit će Ministarstvo

zdravstva Rusije. Člancima 32. i 33. Zakona o zdravstvenoj skrbi propisano je da se takvi medicinski zahvati ne smiju obavljati bez pacijentove suglasnosti, koja mora biti potvrđena u [pisanom obliku].

Sud smatra da se sama prisutnost studenata [iz bolnice] u rađaonici ne može smatrati medicinskim zahvatom u smislu članaka 32. i 33. Zakona o zdravstvenoj skrbi. Kao što je razvidno iz dokumenata u spisu predmeta, vozilo hitne pomoći u pravilu ne odvozi pacijente u [bolnicu]. [Podnositeljica zahtjeva] odvezena je u [bolnicu] jer je njezin suprug služio u vojsci.

Prema iskazima [podnositeljice zahtjeva] ona je bila svjesna da bi mogla biti uključena u nastavni postupak (vidjeti knjižicu). Spis predmeta ne sadrži dokaze koji bi potkrijepili tvrdnje da se ona protivila prisutnosti trećih osoba na porodu.

Uzimajući u obzir okolnosti predmeta, sud ne nalazi osnove za utvrđivanje [bolničkih] liječnika krivima za nanošenje nematerijalne štete ili psihičke ili moralne boli podnositeljici zahtjeva. Sukladno tomu, [bolnica] nije obvezna isplatiti [joj] bilo kakvu naknadu...”

25. Dana 24. svibnja 2004. godine Gradski sud Sankt Peterburga potvrdio je presudu Okružnog suda nakon podnošenja žalbe.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Zakon o zdravstvenoj skrbi (Federalni zakon br. 5487-I od 22. srpnja 1993.) koji je bio na snazi u relevantnom razdoblju

26. Člankom 32. Zakona o zdravstvenoj skrbi propisano je da je dobrovoljna i informirana suglasnost pacijenta nužan preduvjet za bilo koji medicinski zahvat.

27. U članku 33. navodi se da pacijent ili njegov ili njezin zakonski zastupnik imaju pravo odbiti medicinski zahvat ili tražiti njegov prekid osim u slučajevima navedenima u članku 34.

28. Člankom 34. propisano je da se liječenje osobe može obaviti bez njegove ili njezine suglasnosti ili suglasnosti njegova ili njezina zastupnika ako on ili ona (1) boluje od bolesti koja je opasna za druge osobe, ili (2) boluje od ozbiljnog mentalnog oboljenja, ili (3) počinio ili počinila je društveno opasno djelo za koje je zakonom propisan njegov ili njezin medicinski tretman .

29. Člankom 54. propisuje se da je učenicima srednjoškolskih i studentima visokoškolskih zdravstvenih obrazovnih ustanova dopušteno prisustvovanje u medicinskom tretmanu u skladu sa zahtjevima njihova kurikulumu i pod nadzorom zdravstvenih djelatnika odgovornih za njihov stručni studij. Prisustvovanje učenika i studenata u medicinskom tretmanu mora se regulirati posebnim skupom pravila koje propisuje izvršna agencija odgovorna za zdravstvenu skrb. Čini se da takva pravila nisu bila propisana prije 15. siječnja 2007. (vidjeti u nastavku stavak 31.).

30. Člankom 61. propisano je da informacije o zahtjevu pojedinca za zdravstvenom skrbi, stanju njegova ili njezina zdravlja, dijagnoza bolesti ili drugi podaci dobiveni njegovim ili njezinim pregledom i liječenjem predstavljaju povjerljive medicinske podatke. Pojedinaac mora dobiti pouzdano jamstvo o povjerljivosti priopćenih informacija. Nadalje je propisano da osobama koje imaju pristup povjerljivim medicinskim podacima nije dopušteno njihovo širenje, osim: (1) kada je potreban pregled i liječenje pojedinca koji, zbog svojeg stanja, nije sposoban izraziti svoju volju; (2) kada postoji opasnost od širenja zaraznih bolesti, masovnog otrovanja ili infekcije; (3) na zahtjev različitih službenih istražnih tijela ili suda u vezi s istragom ili sudskim postupkom koji je u tijeku; (3.1.) na zahtjev tijela koji provodi nadzor u pogledu ponašanja osuđenika; (4) u slučajevima liječenja maloljetne osobe od ovisnosti o drogama u svrhu informiranja njihovih roditelja i zakonskih zastupnika; (5) kada postoje razlozi za vjerovanje da je zdravlje pojedinca u opasnosti zbog nezakonitih radnji; (6) u svrhu provođenja vojnog zdravstvenog pregleda. Konačno, člankom 61. propisano je da su osobe, koje su u skladu sa zakonom bile primatelji povjerljivih zdravstvenih podataka, zajedno sa zdravstvenim i farmaceutskim djelatnicima, bile odgovorne, uzimajući u obzir opseg popratne štete, za otkrivanje medicinskih tajni prema disciplinskom, upravnom ili kaznenom pravu u skladu s važećim zakonodavstvom.

B. Pravilnik o pristupu učenika srednjoškolskih i studenata visokoškolskih zdravstvenih obrazovnih ustanova medicinskim zahvatima na pacijentima, potvrđen Odlukom br. 30 Ministarstva zdravstva i socijalnog razvoja Rusije od 15. siječnja 2007. godine

31. Člankom 4. Pravilnika o pristupu učenika srednjoškolskih i studenata visokoškolskih zdravstvenih obrazovnih ustanova medicinskim zahvatima na pacijentima propisano je da studenti/učenici mogu prisustvovati medicinskim tretmanima pacijenata pod nadzorom zdravstvenih djelatnika, zaposlenika zdravstvenih ustanova. Njihovo prisustvo mora se odvijati u skladu sa zahtjevima medicinske etike i mora se provoditi uz suglasnost pacijenta ili njihovog zastupnika.

III. MJERODAVNI MEĐUNARODNI PROPISI

A. Konvencija o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine (Konvencija o ljudskim pravima i biomedicini)

32. Konvencija o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine (Konvencija o ljudskim pravima i

biomedicini) otvorena je za potpisivanje 4. travnja 1997. godine i stupila je na snagu 1. prosinca 1999. godine. Potvrdilo ju je i stupila je na snagu u dvadeset i devet država članica Vijeća Europe, , odnosno Albaniji, Bosni i Hercegovini, Bugarskoj, Hrvatskoj, Cipru, Češkoj Republici, Danskoj, Estoniji, Finskoj, Francuskoj, Gruziji, Grčkoj, Mađarskoj, Islandu, Latviji, Litvi, Moldaviji, Crnoj Gori, Norveškoj, Portugalu, Rumunjskoj, San Marinu, Srbiji, Slovačkoj, Sloveniji, Španjolskoj, Švicarskoj, bivšoj jugoslavenskoj Republici Makedoniji i Turskoj.¹ Ruska Federacija nije potvrdila niti potpisala Konvenciju. Njezine mjerodavne odredbe glase:

Članak 5.: Opće pravilo

„Zahvat koji se odnosi na zdravlje može se izvršiti samo nakon što je osoba na koju se zahvat odnosi o njemu informirana i dala slobodan pristanak na njega. Toj se osobi prethodno daju odgovarajuće informacije o svrsi i prirodi zahvata kao i njegovim posljedicama i rizicima. Dotična osoba može slobodno i u bilo koje vrijeme povući svoj pristanak.”

B. Opća preporuka br. 24 koju je donio Odbor za uklanjanje diskriminacije žena (CEDAW)

33. Na 20. sjednici održanoj 1999. godine, Odbor za uklanjanje diskriminacije žena donio je sljedeće mišljenje i preporuke za postupanje država stranaka Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (ratificirale je sve države članice Vijeća Europe):

„20. Žene imaju pravo da ih ispravno obučeni djelatnici potpuno obavijeste o njihovim mogućnostima u pogledu davanja suglasnosti za liječenje ili istraživanje, uključujući vjerojatne koristi i moguće štetne posljedice predloženih zahvata te dostupne alternative.

22. Države stranke također bi trebale podnijeti izvješća o mjerama poduzetim za osiguranje pristupa kvalitetnim uslugama zdravstvene skrbi, primjerice, tako da ih se učini prihvatljivima za žene. Prihvatljive usluge jesu one koje se pružaju na način koji osigurava da žena daje svoju potpunu informiranu suglasnost, da se poštuje njezino dostojanstvo, jamči povjerljivost i osjetljivost na njezine potrebe i perspektive. Države stranke ne bi smjele dopuštati bilo koji oblik prisile, ... kojim se krše prava žena na informiranu suglasnost i dostojanstvo.

...

31. Države stranke također bi trebale osobito:

(e) zahtijevati da sve zdravstvene usluge budu sukladne s ljudskim pravima žena, uključujući prava na samostalnost, privatnost, povjerljivost, informiranu suglasnost i izbor.”

¹ Dopunjeno 21. studenoga 2014.: tekst je glasio „Ratificirana od šest država članica Vijeća Europe, odnosno, Hrvatske, Danske, Francuske, Nizozemske, Švicarske i Turske“.

C. Deklaracija o promicanju prava pacijenata u Europi

34. Deklaracija je donesena u sklopu Europskog savjetovanja o pravima pacijenata, koje je održano u Amsterdamu od 28. do 30. ožujka 1994. pod pokroviteljstvom Regionalnog ureda za Europu Svjetske zdravstvene organizacije (WHO/EURO). Savjetovanje je predstavljalo kraj dugog pripremnog postupka tijekom kojeg je WHO/EURO poticao okruženje u nastajanju koje je pogodovalo pravima pacijenata tako da je, među ostalim, provodio istraživanja i ankete o razvoju prava pacijenata diljem Europe. Mjerodavni dio Deklaracije glasi:

„3.9. Informirana suglasnost pacijenta potrebna je za sudjelovanje u kliničkoj nastavi.”

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 8. KONVENCIJE

35. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je temeljem članka 8. Konvencije neautoriziranoj prisutnosti studenata medicine pri porodu njezina djeteta. Ta odredba Konvencije glasi kako slijedi:

„1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast neće se miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.”

A. Tvrdnje stranaka

36. Vlada je tvrdila da nije došlo do miješanja u prava podnositeljice zahtjeva jer prisustvovanje studenata nije predstavljalo „miješanje” s obzirom na to da je ona prešutno dala svoju suglasnost u tom pogledu i nikada nije prigovorila svojem tretmanu u bolnici. Štoviše, studenti nisu prisustvovali samom medicinskom postupku, već su samo bili gledatelji. Vlada je nadalje tvrdila da je svako miješanje u prava podnositeljice zahtjeva bilo zakonito jer je bilo obavljeno u skladu s kurikulumom studenata i Zakonom o zdravstvenoj skrbi. Navodno miješanje imalo je legitiman cilj ispunjavanja potreba obrazovnog procesa i bilo je razmjerno svojem cilju jer je bolničko osposobljavanje optimalan način za osiguravanje visokih standarda podučavanja medicine.

37. Podnositeljica zahtjeva je tvrdila da je prisutnost javnosti pri porodu predstavljala „miješanje” u njezina prava iz članka 8. To miješanje nije bilo zakonito jer nije dala svoju pisanu suglasnost te također nije bilo ni potrebno ni razmjerno s obzirom na to da je prekasno obaviještena o mogućoj prisutnosti javnosti, što je dovelo do njezine nemogućnosti da odabere drugu bolnicu. Tvrdila je da je o prisustvu studenata saznala tek u 15:00 sati dana 23. travnja 1999. godine. U tom je trenutku bila gotovo bez svijesti i nije imala pristup telefonu kako bi kontaktirala svoje rođake radi organizacije poroda djeteta na drugom mjestu. Nadalje, s obzirom na njezino fizičko stanje nije mogla samostalno napustiti bolnicu.

B. Ocjena Suda

1. Dopuštenost

38. Sud primjećuje da predmetni prigovor nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. Konvencije i da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

2. Osnovanost

(a) Je li došlo do miješanja u privatni život podnositeljice zahtjeva

39. Sud ponavlja da je prema sudskoj praksi povezanoj s člankom 8. koncept „privatnog života” širok pojam čija definicija nije iscrpna. Obuhvaća, između ostaloga, podatke povezane s identitetom pojedinca, primjerice ime, fotografiju ili fizički i moralni integritet (vidjeti, primjerice, *Von Hannover protiv Njemačke* (br. 2) [VV], br. 40660/08 i 60641/08, stavak 95., 7. veljače 2002.) i općenito se proteže na osobne podatke za koje pojedinci mogu opravdano očekivati da se neće otkriti javnosti bez njihove suglasnosti (vidjeti *Flinkkilä i ostali protiv Finske*, br. 25576/04, stavak 75., 6. travnja 2010.; *Saaristo i ostali protiv Finske*, br. 184/06, stavak 61., 12. listopada 2010.; i *Ageyevy protiv Rusije*, br. 7075/10, stavak 193., 18. travnja 2013.). Također uključuje pravo na poštovanje odluke o tome želi li se postati roditelj ili ne (vidjeti *Evans protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 6339/05, stavak 71., ECHR 2007-I) i, točnije, pravo na odabir okolnosti pod kojima će se postati roditelj (vidjeti *Ternovszky protiv Mađarske*, br. 67545/09, stavak 22., 14. prosinca 2010.).

40. Štoviše, člankom 8. obuhvaćen je fizički integritet osobe s obzirom na to da je tijelo pojedinca najintimniji aspekt privatnog života, a medicinski zahvat, čak i ako je manji, predstavlja miješanje u to pravo (vidjeti *Y.F. protiv Turske*, br. 24209/94, stavak 33., ECHR 2003-IX, V.C. protiv Slovačke, br. 18968/07, stavci 138. – 142., ECHR 2011; *Solomakhin protiv Ukrajine*, br. 24429/03, stavak 33., 15. ožujka 2012.; i *I.G. i ostali protiv Slovačke*, br. 15966/04, stavci 135. – 146., 13. studenoga 2012.).

41. U odnosu na okolnosti ovog predmeta, Sud primjećuje da, s obzirom na osjetljivu prirodu medicinskog postupka kojem je podnositeljica zahtjeva podvrgnuta dana 24. travnja 1999. godine i činjenicu da su mu svjedočili studenti medicine te time dobili pristup povjerljivim medicinskim podacima o stanju podnositeljice zahtjeva (vidjeti prethodni stavak 16.), nema sumnje da je takav postupak predstavljao „miješanje” u privatni život podnositeljice zahtjeva u smislu članka 8. Konvencije.

(b) Je li miješanje bilo u skladu sa zakonom

42. Prema sudskoj praksi Suda izraz „u skladu sa zakonom” iz članka 8. stavka 2. podrazumijeva, među ostalim, da bi predmetna mjera trebala imati temelj u domaćem pravu (vidjeti, primjerice, *Aleksandra Dmitriyeva protiv Rusije*, br. 9390/05, stavci 104. – 107., 3. studenoga 2001.), no također se odnosi na kvalitetu prava koje je u pitanju, koje mora biti dostupno dotičnoj osobi i imati predvidljive učinke (vidjeti *Rotaru protiv Rumunjske* [VV], br. 28341/95, stavak 52., ECHR 2000-V). Da bi ispunilo kriterij predvidljivosti, pravo mora dovoljno precizno propisivati uvjete pod kojima se mjera može primjenjivati kako bi se omogućilo predmetnim osobama, po potrebi uz odgovarajući savjet, da reguliraju svoje postupanje. U kontekstu medicinskog tretmana domaće pravo mora osigurati neki oblik zaštite za pojedince protiv proizvoljnog miješanja u njegova ili njezina prava iz članka 8. (vidjeti, *mutatis mutandis*, *X. protiv Finske*, br. 34806/04, stavak 217., ECHR 2012).

43. Sud primjećuje da je prisustvovanje studenata medicine porodu djeteta podnositeljice zahtjeva bilo dopušteno u skladu sa člankom 54. Zakona o zdravstvenoj skrbi kojim je bilo propisano da je studentima iz specijalističkih zdravstvenih obrazovnih ustanova dopušteno prisustvovanje medicinskom tretmanu u skladu sa zahtjevima njihova kurikulumu i pod nadzorom zdravstvenih djelatnika odgovornih za njihov stručni studij (vidjeti prethodni stavak 29.). Stoga se ne može reći da miješanje u privatni život podnositeljice zahtjeva nije imalo nikakvu pravnu osnovu.

44. Istodobno Sud primjećuje da je članak 54. bila opća zakonska odredba čiji je osnovni cilj bio omogućavanje studentima medicine da prisustvuju tretmanima u svrhu podučavanja. Njime se regulacija ovog područja prepustila nadležnoj izvršnoj agenciji i stoga on ne sadržava specifična pravila kojima se osigurava zaštita privatne sfere pacijenata (vidjeti prethodni stavak 29.). Točnije, odredba ne sadržava zaštitu kojom bi se štitili privatni životi pacijenata u takvim situacijama. Sud u vezi s time primjećuje da je mjerodavni skup pravila donesen tek osam godina nakon događaja u obliku Odluke br. 30 Ministarstva zdravstva i socijalnog razvoja Rusije od 15. siječnja 2007. godine (vidjeti prethodni stavak 31.). Taj dokument sadrži postupovnu zaštitu u obliku zahtjeva za dobivanjem suglasnosti pacijenata za prisustvovanje studenata medicine medicinskom tretmanu.

45. Sud smatra da je nedostatak bilo kakve zaštite protiv proizvoljnog miješanja u prava pacijenata u mjerodavnom domaćem pravu u danom trenutku predstavljalo ozbiljan nedostatak (vidjeti, *mutatis mutandis*, V.C., prethodno citirano, stavci 138. – 142.) koji je u okolnostima ovoga predmeta dodatno pogoršan načinom na koji su bolnica i domaći sudovi pristupili tom pitanju.

46. Sud prvo napominje da se u napomeni na koju upućuje bolnica u domaćem postupku prilično nejasno spominje da su studenti uključeni u „postupak podučavanja”, a da se pritom ne navodi točan opseg i stupanj njihove uključenosti. Štoviše, ta je informacija formulirana na način da daje naslutiti da je prisustvovanje obvezno i da se podnositeljici zahtjeva ne pruža mogućnost da odluči želi li se protiviti prisustvu studenata ili ne (vidjeti prethodni stavak 7.). U takvim je okolnostima teško reći da je podnositeljica zahtjeva prethodno obaviještena o postupku i da je mogla predvidjeti njegove točne posljedice.

47. Nadalje, Sud primjećuje da je podnositeljica zahtjeva saznala o prisustvu studenata medicine pri porodu dan prije poroda, između dvije sesije sna induciranog lijekovima, kada je već neko vrijeme bila u stanju velikog stresa i iscrpljenosti zbog dugotrajnih trudova (vidjeti prethodni stavak 6. – 16.). Nije jasno je li podnositeljica zahtjeva imala mogućnost izbora u vezi sa prisustvovanjem studenata u tom trenutku i je li u danim okolnostima bila sposobna donijeti razumnu informiranu odluku (vidjeti prethodni stavak 37.).

48. U pogledu analize građanske tužbe podnositeljice zahtjeva koju su proveli domaći sudovi, Sud primjećuje da primjenjiva zakonska odredba nije detaljno uređivala predmetno pitanje niti se njome zahtijevalo od bolnice da ishodi suglasnost podnositeljice zahtjeva (vidjeti prethodni stavak 29.). Iako su domaći sudovi utvrdili da se sukladno primjenjivom domaćem pravu ne zahtijeva pisana suglasnost, smatrali su da je dana prešutna suglasnost (vidjeti prethodne stavke 23. – 25.). Čak i ako je taj zaključak imao utjecaja na ishod domaćeg postupka, i dalje ostaje nepouzdan jer su sudovi naprosto uvažili iskaze liječnika, a da pritom nisu uzeli iskaze drugih svjedoka, primjerice uključenih zdravstvenih djelatnika i studenata (vidjeti prethodni stavak 23.). Što je važnije, domaći sudovi nisu uzeli u obzir druge važne okolnosti predmeta, primjerice navodno nedovoljnu količinu informacija sadržanu u napomeni bolnice, osjetljivo stanje podnositeljice zahtjeva prilikom pružanja obavijesti kao što je prethodno istaknuo Sud i dostupnost alternativnih postupaka u slučaju da se podnositeljica zahtjeva protivila prisustvu studenata pri porodu (vidjeti prethodni stavak 37.).

49. U svjetlu prethodno navedenoga Sud utvrđuje da prisutnost studenata medicine pri porodu djeteta podnositeljice zahtjeva dana 24. travnja 1999. nije bila sukladna sa zahtjevom zakonitosti iz članka 8. stavka 2. Konvencije zbog nedostatka dostatne postupovne zaštite od

proizvoljnog miješanja u prava podnositeljice zahtjeva iz članka 8. u domaćem pravu u danom trenutku.

50. Stoga je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 3. KONVENCIJE

51. Pozivajući se na članak 3. Konvencije, podnositeljica zahtjeva tvrdila je da je vođenje poroda bilo manjkavo te da je njezin porod namjerno odgođen kako bi se osiguralo da njemu prisustvuju studenti medicine. Ova odredba glasi:

„Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.”

52. Sud primjećuje da je prigovore o manjkavom vođenju i namjernom odgađanju poroda podnositeljica zahtjeva podnijela u građanskom postupku protiv bolnice. Sudovi su detaljno ispitali te tvrdnje i na temelju, između ostaloga, izvješća od 27. rujna 2002. godine, koje je sastavila skupina medicinskih vještaka, odbacili navode podnositeljice zahtjeva kao neosnovane (vidjeti prethodne stavke 18. i 22. – 25.). U spisu predmeta nema naznaka na temelju kojih bi Sud mogao zaključiti drugačije.

53. U takvim okolnostima Sud zaključuje da prigovor podnositeljice zahtjeva temeljem članka 3. nije potkrijepljen. Slijedom toga, ovaj je prigovor očigledno neosnovan i mora se odbaciti u skladu s člankom 35. stavcima 3. i 4. Konvencije.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

54. Članak 41. Konvencije navodi:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Naknada štete

55. Podnositeljica zahtjeva potraživala je 140.000,00 eura (EUR) na ime naknade materijalne štete i iznos od 25.000,00 eura (EUR) na ime naknade nematerijalne štete.

56. Vlada smatra da je potraživanje podnositeljice zahtjeva naknade materijalne štete nedokazano. Primijetila je da je kći podnositeljice zahtjeva bila besplatno dobila potrebno liječenje. Poricala je postojanje nematerijalne štete koja se može pripisati nadležnim tijelima.

57. Sud zauzima stav da dokumenti iz spisa predmeta ne sadrže dokaze kojima se potvrđuje postojanje materijalne štete; stoga odbacuje tu tvrdnju. S druge strane, Sud smatra da je podnositeljica zahtjeva morala pretrpjeti

stres i frustraciju kao posljedice utvrđene povrede. Procjenjujući na pravičnoj osnovi, Sud podnositeljici zahtjeva dodjeljuje 3.000,00 eura (EUR) na ime naknade nematerijalne štete, uz sve poreze koji bi joj mogli biti obračunati.

B. Troškovi i izdatci

58. Podnositeljica zahtjeva potražuje 8.000,00 ruskih rubalja (RUB) za troškove nastale pred nacionalnim sudovima. Navela je da je platila 4.000,00 rubalja (RUB) za sudske pristojbe i dodatnih 4.000,00 rubalja (RUB) za troškove vještačenja. U pismu od 5. kolovoza 2009. godine potraživala je 30,00 eura (EUR) za poštanske troškove u postupku u Strasbourgu i podnijela račun od 23. kolovoza 2009. kao potvrdu o plaćanju različitih pristojbi u iznosu od 4.400,00 rubalja (RUB).

59. Vlada se nije očitovala na ove navode .

60. Prema sudskoj praksi Suda podnositeljica zahtjeva ima pravo na naknadu troškova i izdataka samo u mjeri u kojoj je dokazano da su oni stvarno nastali i bili potrebni te da je njihova količina razumna. Sud u ovom predmetu, uzevši u obzir dokumente u njegovu posjedu i prethodne kriterije, smatra razumnim dodijeliti iznos od 200,00 eura (EUR) koji pokriva troškove na svim instancijama.

C. Zatezna kamata

61. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *Utvrdjuje* da je prigovor o navodnoj povredi prava podnositeljice zahtjeva na poštovanje njezina privatnog život dopušten, dok je ostatak zahtjeva nedopušten;
2. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 8. Konvencije;
3. *Presuđuje*
 - (a) da tužena država treba isplatiti podnositeljici zahtjeva, u roku od tri mjeseca od datuma kada presuda postane konačna u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, sljedeće iznose koje je potrebno preračunati u valutu tužene države po tečajnoj stopi važećoj na dan namirenja:

- (i) 3.000,00 eura (EUR) (tri tisuće eura) na ime naknade nematerijalne štete, uz sve poreze koji bi mogli biti obračunati;
- (ii) 200,00 eura (EUR) (dvije stotine eura) na ime naknade troškova i izdataka, uz sve poreze koji bi se mogli obračunati podnositeljici zahtjeva;
- (b) da se nakon proteka naprijed navedena tri mjeseca pa do namirenja plaća obična kamata koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda.

4. *Odbija* preostali dio zahtjeva podnositeljice za pravičnom naknadom.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 9. listopada 2014. u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren Nielsen
Tajnik

Isabelle Berro-Lefèvre
Predsjednica